

De la iarbă până-n blid

■ stâna tradițională în economia montană

Cu 250 mii de euro, echivalentul subvenției medii anuale pentru suprafața de pajiște a unei comune din zona montană, beneficiarii acestor fonduri europene ar putea construi în fiecare câte-o stână modernă, pregătită să intre în circuitul economic național și european cu produse specifice de calitate. Modelele există iar specialiștii vă stau la dispoziție cu recomandări și ghiduri de bune practici. Au creat chiar și o marcă identitară pentru produsul montan de calitate, reglementat la nivel european prin Regulamentul 665/2014, recent aprobat și în România.

2016 este ultimul an în derularea unui proiect care ar putea fi un început sigur pentru dezvoltarea modelelor agricole din zona montană a României, prin integrarea activităților tradiționale în sistemul economic modern.

Șase stâne montane modernizate la Vrâncioaia (jud. Vrancea), Tulgheș (Harghita), Fărcașa (Neamț), Broșteni (Suceava), Bistrița Bârgăului (Bistrița-Năsăud) și Ibănești (Mureș) și brandul specific „De la Munte” sunt cele mai palpabile rezultate ale proiectului „Modele agricole sustenabile pentru zona montană din România”, început în luna ianuarie 2014. Proiectul este co-finanțat printr-un grant din partea Elveției, prin intermediul Contribuției Elvețiene pentru Uniunea Europeană extinsă. „Ne-am înhă-

mat cu toții la o muncă titanică: ceea ce nu s-a făcut de mii de ani, încercăm să facem noi în doi-trei ani. Și, iată, facem iarbă și pajiște, adăpat și apă, construcții agro-pastorale, stâne moderne, saivane, îmbunătățim tehnologiile, facem rețete, branduri, ambalăm, facem marketing, studii de piață etc. Rezultatele acestui proiect vor veni în timp, prin cicluri mai eficiente de producție în ferme și venituri mai mari pentru fermieri”, a explicat Dr. Ovidiu Spănu, directorul Fundației Openfields (fost Heifer România) - cofinanțator al proiectului, la conferința de prezentare a proiectului de la Agraria 2016.

Potențial demonstrat și devenit realitate

Putem deveni competitivi în mileniul al treilea cu stânele noastre tradiționale uitate de lume prin golurile alpine ale Carpaților?, a fost întrebarea sub care au rulat imaginile ce înfățișau stâne montane în stare avansată de degradare, pajiști invadate de specii de plante fără valoare furajeră, produse de stână obținute în condiții lipsite de igienă... „Sunt imagini din zilele noastre, nu din Antichitate! Ne lipsește igiena și competitivitatea. Câte locații din vârful dealului își pasc oile cu un gard electric, au independență energetică, au oameni cu calificare? Așa e puțin probabil să facem față în piață”, comenta Ion Agapi, directorul Federației Agricultorilor de Munte „Dorna” (FAMD). După care au rulat imaginile cu aceleași obiective după finalizarea investițiilor.

ETAPELE SALTULUI SPRE PRODUCTIVITATE

Pașii spre eficiența economică a stânei, concretizați prin acțiunile practice derulate în proiect, au vizat îndeosebi: **îmbunătățirea covorului ierbos** invadat de Părul porcului, Țepoșică sau Nardus Stricta; **pășunatul rațional și fertilizarea echilibrată** a parcelelor prin tâlire; un management al resurselor de apă (exces vs. deficit de apă); **realizarea circuitelor de igienă în stâne**: stânele să arate ca adevărate fabricuțe de lapte și să îndeplinească toate condițiile în așa fel încât să asigure partea de igienă și siguranță alimentară; condiții corespunzătoare pentru ciobani, condiții de cazare și întreținere a animalelor, sistem mecanic de muls; asigurarea independenței energetice a stânei prin instalarea de panouri fotovoltaice etc.

Toate cele șase ferme incluse în proiect produc deja brânzeturi marca „De la Munte”, un brand național pentru produsul montan autentic tradițional, care să fie valorificat la adevărata lui valoare. „Am observat că din Vrancea și până în Broșteni, oierii noștri fac același caș, aceeași brânză frământată, aceeași urdă, cu diferențe absolute minore. Noi am făcut o rețetă comună care să convină tuturor și să fie împărțită de toți cei care vin sub stindardul acesta frumos «De la Munte». Astăzi avem documente în formă scurtă în ceea ce privește caietele de sarcini, avem tehnologie, fișe de fabricație, logistica, de igienă, măsuri PSI, tot ce are o fabrică mare aveți și dumneavoastră”, i-a asigurat Ovidiu Spănu pe viitorii beneficiari.

„Ne-am implicat la firul ierbii, am început cu covorul ierbos, cu crearea umbrarelor, a căilor de acces pe pajiște, cu formarea profesională a oamenilor, apoi cu circuitul de igienă, cu brandul, marketingul, schimbul de experiență în străinătate, tehnologiile, fișa tehnică, tot ce presupune un produs igienic, de la A la Z, am lansat și ghidul de bune practici. Și am pus totul în brațele celor șase beneficiari”, a completat liderul FAMD - partener în proiect.

Deschidere Stâna Naruja, jud. Vrancea

Fertilizarea echilibrată are efecte cu bătaie lungă în producția de lapte a pajiștii

Specialistul pratolog Teodor Marușca, coordonatorul lucrărilor de management al pajiștilor, a subliniat, cu argumente științifice, că eficiența economică a fermei este cu atât mai ridicată cu cât calitatea covorului ierbos e mai bună. „Degeaba arată stâna ca un palat, dacă nu e iarbă cu care să pornești întregul proces. Nu tot ce e verde și e iarbă poate fi consumat de animal. După 4-6 zile de staționare cu animalele în același loc se produce suprafertilizarea, iar acolo se instalează ștevia, urzica și alte specii pe care animalele nu le consumă. Așa scoatem din circuitul de pășunat suprafețe foarte mari din munții noștri. *Nardus stricta* este dușmanul numărul unu pe pajiștile montane. Mutând tot la 4-6 zile aceste târle, în locul respectiv crește iarbă de foarte bună calitate. A călca în fiecare zi aceeași pășune înseamnă a transmite bolile dintr-un loc în celălalt, împiedicând razele soarelui să asanazeze suprafața și să se iarbă”, explica Teodor Marușca.

Specialistul este convins că un produs competitiv nu se poate face fără a utiliza îngrășăminte chimice în proporții rezonabile. „Elveția, Austria, Olanda, Franța aplică între 150 și chiar 500 kg de azot s.a.lha. La exemple demonstrative din Munții Bucegi, s-au realizat, în medie pe 20 de ani, 4250 kg de lapte la hectar per vacă; acolo unde a fost *Nardus stricta*, efectul amendării a fost de peste 25-30 ani, iar în cazul pajiștii semănate, pe circa 18-20 de ani”, sublinia expertul pratolog.

Meserie veche, de acum atestată profesional

Sarcina de a instrui profesional beneficiarii a revenit Asociației Agrom-RO - Centrul

Clasa Oier montan - Bistrița Bârgăului

de formare pentru mediul rural. Agrom-RO a atestat în meseria de oier montan, în trei cicluri de formare, aproape 180 de fermieri. Competențele dobândite și certificate le vor aduce acestora un punctaj suplimentar la accesarea Măsurilor prin PNDR, în speță M 6.3, M 6.1 sau 6.2. În plus, cursanții au participat și la câteva sesiuni de formare pe Măsura 10 - Agromediu și Climă. Al treilea ciclu de formare a fost managementul fermei. „Oamenii nu-s informați aproape deloc. Avem noțiuni, avem competențe. Meseria de oier montan se face în majoritatea cazurilor ca acum două sute de ani, în zone fără infrastructură, drum, apă, curent... E doar o formă de subzistență, nu discutăm de performanță, de organizare, de promovare, despre cum putem penetra o piață sau alta. Proiectul nostru dă câteva soluții referitor la investițiile legate de stâne, la adăpostul animalelor, la recunoașterea unor produse de calitate din zona montană”, a punctat Tiberiu Ștef, directorul executiv al Agrom-RO.

Fermierii, cu munca și cu beneficiile

Unul dintre fermierii care și-au modernizat stâna este suceveanul Cristian Candrea, din Broșteni, președintele Asociației familiale Grințieș, în care lucrează cu tatăl și cu fratele său. Asociația familială Grințieș crește 200 de oi și 20 de vaci, la 1860 m altitudine, iar pe timp de vară preiau circa 100 de vaci și 500 de oi de la localnicii cu efective mici de animale. De-a lungul timpului, generațiile de oieri din familia Candrea au ridicat cinci stâne vechi într-un munte pe care nu știu dacă-l vor mai avea în concesiune de la primărie pentru multă vreme. „Am făcut stâna, covorul ierbos și tot ce a trebuit, prin însământare, tâlire naturală, pășunat rațional cu gard electric. Totul finanțat prin proiect. Noi, cu munca fizică și cu lemnul cumpărat de la primărie cu 220 lei/mc; n-a dat gratis nici un capăt de lemn. Nici pășunea nu știm dacă ne-o mai lasă. Asociația Primăriei a licitat munții cu 400 lei/ha. Am mai rămas cu o sută de hectare...”, spunea fermierul cu temerea că va rămâne fără rodul investițiilor făcute cu bani elvețieni pe pășunea comunală.

Ultimul pas: schimburi de experiență

Proiectul se încheie cu organizarea unor schimburi de experiență cu fermieri din toate colțurile țării în câteva locații: în Munții Bucegi, la loturile experimentale ale Institutului de Pajiști Brașov și la Tulgheș, în stâna fermierului Ghiță Rugină, unde a fost pus în funcțiune sistemul de muls mecanic al oilor. „Oamenii văd diferența: mai întâi văd calitatea floristică a pajiștii, apoi văd cantitatea de lapte în plus în găleată și, în final, văd diferența în buzunar”, a concluzionat Ion Agapi.

LIPSESC BANII PENTRU INVESTIȚII ÎN ZONA MONTANĂ

În acest exercițiu financiar european, România va primi 10,6 miliarde de euro subvenții directe pe suprafață. Înmulțind suprafața de 2,4 mil. ha de pajiști montane cu valoarea medie a subvenției la hectar de 400 euro, putem estima orientativ că, anual, în pajiștile montane ale României intră 960 milioane de euro, până în 2020. Ce s-ar putea face cu acești bani? „Costul investiției noastre pe fermă a fost de 250 mii de euro, incluzând contravaloarea demonstrațiilor, aparaturii, lucrărilor efectuate, a brandului, a specialiștilor etc. La nivel de asociație de crescători, care primește undeva la un milion de lei pe an subvenție, în fiecare an se poate amenaja câte-o locație. Know-how l-am făcut noi; putem fi partenerii lor”, vorbește Ion Agapi despre resursele financiare pentru a extinde la scară largă modelul demonstrat prin proiect.

O altă sursă de finanțare ar fi trebuit să fie PNDR-ul. „Ceea ce am făcut noi cu fonduri elvețiene, astăzi prin PNDR e imposibil de făcut, pentru că PNDR-ul nu are un sub-program tematic pentru zona montană. Am făcut proiecte pilot pentru a demonstra că se poate, fără intervenția statului. Mai departe nu-mi fac iluzii, ca să n-am deziluzii”, ne declara Tiberiu Ștef.